

Spis treści

Przedmowa	XVII
Wykaz skrótów	XIX
Wykaz literatury	XXV
Wprowadzenie	1
§ 1. Rodzina jako zjawisko społeczne i prawne	3
I. Pojęcie rodziny i jej funkcje	3
1. Pojęcie	3
2. Funkcje rodziny	4
II. Powstanie rodziny	6
III. Skład rodziny	6
IV. Więzy rodzinne	8
1. Pokrewieństwo	8
2. Powinowactwo	10
3. Osoby bliskie	11
4. Stan cywilny	12
5. Zagadnienie transseksualizmu	15
§ 2. Prawo rodzinne	17
I. Charakter i funkcje	17
1. Geneza prawa rodzinnego	17
2. Budowa Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego	18
II. Źródła prawa rodzinnego i opiekuńczego	22
1. Konstytucja	22
2. Kodeks rodzinny i opiekuńczy i inne ustawy	22
III. Główne zasady i kierunki wykładni	25
IV. Orzekanie w sprawach rodzinnych	28
Część pierwsza. Małżeństwo	31
Rozdział I. Zawarcie i unieważnienie małżeństwa	31
§ 3. Pojęcie małżeństwa	32
I. Definicja i funkcje	32
II. Elementy modelu prawnego	33
1. Heteroseksualność małżeństwa	34
2. Małżeństwo monogamiczne	34
3. Świeckość małżeństwa	34
4. Trwałość małżeństwa	35
5. Równouprawnienie małżonków	36
III. Standard międzynarodowy	36
§ 4. Zawarcie małżeństwa	37

I. Uwagi wstępne	37
II. Zawarcie małżeństwa przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego	38
1. Przesłanki konieczne	38
2. Przesłanki formalno-porządkowe	40
III. Zawarcie małżeństwa przed duchownym	44
IV. Przeszkody zawarcia małżeństwa	51
1. Uwagi ogólne	51
2. Katalog	52
V. Charakter prawny zawarcia małżeństwa	53
§ 5. Unieważnienie małżeństwa	55
I. Pojęcie	55
II. Przyczyny unieważnienia	56
1. Przeszkoda wieku	56
2. Przeszkoda ubezwłasnowolnienia	59
3. Przeszkoda choroby psychicznej	60
4. Przeszkoda bigamii	62
5. Przeszkoda pokrewieństwa i powinowactwa	63
6. Przeszkoda przysposobienia	63
7. Stan wyłączający świadome wyrażenie woli	64
8. Błąd	66
9. Groźba	68
10. Przeszkoda dotycząca pełnomocnictwa	69
III. Unieważnienie małżeństwa po jego ustaniu	69
IV. Skutki unieważnienia małżeństwa	70
1. Charakter prawny	70
2. Zła wiara przy zawarciu małżeństwa	71
§ 6. Ustalenie nieistnienia i istnienia małżeństwa	71
I. Powództwo o ustalenie nieistnienia małżeństwa	71
II. Powództwo o ustalenie istnienia małżeństwa	73
III. Unieważnienie aktu małżeństwa	73
Rozdział II. Prawa i obowiązki małżonków	75
§ 7. Ogólna charakterystyka	75
I. Pojęcie i klasyfikacja	75
II. Zasada równości	76
III. Rozstrzyganie o istotnych sprawach rodziny	77
IV. Standard międzynarodowy	78
§ 8. Prawa i obowiązki niemajątkowe	79
I. Wspólne pożycie, miejsce zamieszkania	79
II. Obowiązek wierności	80
III. Obowiązek wzajemnej pomocy i współdziałania	81
IV. Nazwisko małżonków	81
§ 9. Prawa i obowiązki majątkowe	83
I. Obowiązek przyczyniania się do utrzymania rodziny	83
1. Ogólna charakterystyka	83
2. Przesłanki	83
3. Adresat obowiązku	84
4. Wykonanie obowiązku	85
5. Korzystanie z mieszkania	85

II. Upoważnienie do działania za współmałżonka	86
1. Pojęcie	86
2. Zakres	86
3. Przestanki	86
III. Odpowiedzialność solidarna małżonków	87
Rozdział III. Ustroje majątkowe małżeńskie	89
§ 10. Pojęcie i rodzaje	90
I. Pojęcie	90
II. Rodzaje	91
III. Standard międzynarodowy	93
§ 11. Ustrój wspólności ustawowej	93
I. Powstanie	93
II. Wspólność ustawowa a majątki małżonków	94
1. Wspólność a majątek wspólny	94
2. Majątek wspólny	95
3. Charakter prawny wspólności majątkowej	103
4. Majątek osobisty	104
III. Zarząd majątkiem wspólnym	108
1. Pojęcie zarządu	108
2. Wykonywanie zarządu	111
3. Skuteczność czynności prawnych	115
IV. Przesunięcia praw majątkowych między różnymi majątkami małżonków	121
§ 12. Umowne ustroje majątkowe małżeńskie. Ustrój przymusowy	125
I. Ustroje umowne	125
1. Pojęcie	125
2. Rodzaje ustrojów umownych	127
3. Forma i zakres umowy	130
4. Skuteczność umów wobec osób trzecich	136
5. Zmiana lub rozwiązanie małżeńskiej umowy majątkowej	139
II. Ustrój przymusowy	140
§ 13. Ustanie ustroju wspólności ustawowej i umownej	142
I. Zdarzenia powodujące ustanie wspólności	142
II. Sądowe ustanowienie rozdzielności majątkowej	142
1. Uprawnienie osobiste	142
2. Ważne powody	143
3. Uchylenie odpowiedzialności za długi	144
III. Oznaczenie dnia ustania wspólności	145
IV. Skutki ustania wspólności majątkowej	146
1. Zmiana ustroju	146
2. Majątek małżonków	147
V. Podział majątku wspólnego	149
1. Sposoby podziału majątku	149
2. Rozliczenia między małżonkami	152
§ 14. Odpowiedzialność majątkowa małżonków	153
I. Podstawa i charakter odpowiedzialności z majątku wspólnego	153
1. Podstawa odpowiedzialności	153
2. Charakter odpowiedzialności	155

II. Odpowiedzialność w czasie trwania wspólności	156
1. Zakres odpowiedzialności majątkiem wspólnym	156
2. Tryb orzekania	159
3. Zaspokojenie z majątku wspólnego należności publicznoprawnych	160
III. Odpowiedzialność małżonków po ustaniu wspólności	161
Rozdział IV. Ustanie małżeństwa	163
§ 15. Śmierć i uznanie za zmarłego	164
I. Śmierć	164
II. Uznanie za zmarłego	164
§ 16. Rozwód	166
I. Uwagi wprowadzające	166
II. Przesłanki	169
1. Przesłanka rozkładu pożycia (tzw. pozytywna)	169
2. Przesłanki wyłączające dopuszczalność rozwodu (tzw. negatywne)	170
a) Wyłączna wina małżonka żądającego rozwodu	170
b) Dobro wspólnych małoletnich dzieci	173
c) Sprzeczność rozwodu z zasadami współżycia społecznego	174
III. Wyrok rozwodowy i zakres orzekania	176
1. Wyrok	176
2. Zakres orzekania	177
a) Rozstrzygnięcia z urzędu	177
b) Rozstrzygnięcia na wniosek jednego z małżonków	182
c) Rozstrzygnięcie na zgodny wniosek małżonków	184
IV. Standard międzynarodowy	185
V. Skutki wyroku	186
1. Orzeczenie rozwiązujące małżeństwo	186
2. Orzeczenie oddalające powództwo	187
VI. Postępowanie w sprawach o rozwód	188
1. Właściwość sądu	188
2. Próba pojednania małżonków, mediacja	188
3. Wyłączność postępowania rozwodowego	189
4. Integralność wyroku	190
Rozdział V. Separacja małżonków	191
§ 17. Geneza separacji i jej rola	191
§ 18. Przesłanki orzeczenia separacji	193
I. Rozkład pożycia małżeńskiego	193
II. Przesłanki negatywne	193
III. Zgodne żądanie małżonków	194
§ 19. Orzekanie o separacji	194
§ 20. Skutki separacji i jej ustanie	197
I. Skutki	197
II. Zniesienie separacji	199
Część druga. Rodzice – dzieci	203
Rozdział VI. Pochodzenie dziecka	203
§ 21. Wstępna charakterystyka	204
I. Ustalenie stanu cywilnego	204

II. Standard międzynarodowy	207
III. Macierzyństwo	208
1. Urodzenie dziecka i rola aktu urodzenia	208
2. Sądowe dochodzenie macierzyństwa	210
3. Charakter prawny wyroku	215
§ 22. Ustalenie ojcostwa dziecka małżeńskiego	216
I. Uwagi ogólne	216
II. Postępowanie i dowody	216
III. Ojcostwo męża matki dziecka	219
1. Domniemanie	219
2. Zaprzeczenie ojcostwa	220
a) Legitymacja czynna	220
b) Legitymacja bierna	221
c) Terminy	221
d) Przesłanki zaprzeczenia ojcostwa	222
3. Skutki wyroku	224
§ 23. Ustalenie ojcostwa dziecka pozamałżeńskiego	225
I. Uwagi ogólne	225
II. Uznanie ojcostwa	226
1. Pojęcie	226
2. Przesłanki uznania	227
a) Dziecko	227
b) Uznający mężczyzna	228
c) Matka dziecka	229
d) Wymagania formalne	230
e) Uznanie ojcostwa dziecka mającego być poczętym w procedurze medycznie wspomaganą prokreacji	231
3. Skutki prawne uznania ojcostwa	232
4. Ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa	233
5. Zagadnienie bezwzględnej nieważności uznania ojcostwa	235
6. Wyrok	236
III. Sądowe ustalenie ojcostwa	237
1. Pojęcie	237
2. Przesłanki	238
a) Domniemanie ojcostwa	238
b) Obalenie domniemania	239
3. Legitymacja procesowa i tryb postępowania	241
4. Charakter wyroku i jego skutki	243
5. Roszczenia majątkowe związane z ustaleniem ojcostwa	244
a) Alimenty na rzecz dziecka	244
b) Udział ojca w kosztach utrzymania matki dziecka	244
c) Wydatki matki i straty poniesione przez matkę dziecka	244
d) Zabezpieczenie roszczeń matki	245
6. Pochodzenie dziecka poczętego w wyniku zabiegu medycznie wspomaganej prokreacji	246
Rozdział VII. Władza rodzicielska	251
§ 24. Pojęcie, podmioty i charakter prawny	252
I. Pojęcie	252
1. Stosunek prawny	252

2. Kwestia terminologiczna	253
3. Standard międzynarodowy	253
II. Podmioty	256
1. Rodzice	256
2. Dziecko	258
§ 25. Treść władzy rodzicielskiej	259
I. Uwagi wstępne	259
II. Piecza nad osobą dziecka	260
1. Wychowanie i kierowanie dzieckiem	260
2. Działania kształtujące sytuację prawną dziecka	261
III. Piecza nad majątkiem dziecka	264
1. Pojęcie	264
2. Sposób sprawowania zarządu	264
3. Wyłączenia z zarządu	267
IV. Reprezentacja dziecka	268
1. Pojęcie i zakres	268
2. Wyłączenia	269
3. Ustanowienie dla dziecka kuratora	270
§ 26. Wykonywanie władzy rodzicielskiej i odpowiedzialność rodziców	271
I. Dyrektywa ogólna	271
II. Osobiste wykonywanie władzy rodzicielskiej	272
III. Odpowiedzialność rodziców	273
§ 27. Ustanie władzy rodzicielskiej i jej modyfikacje	275
I. Ustanie	275
1. Przyczyny ustania władzy rodzicielskiej	275
2. Pozbawienie władzy rodzicielskiej	276
II. Zmiany w zakresie władzy rodzicielskiej	278
1. Zawieszenie władzy rodzicielskiej	279
2. Ograniczenie władzy rodzicielskiej	279
a) Formy ograniczenia władzy rodzicielskiej	280
b) Zarządzenia sądu na podstawie ustawy z 26.10.1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 969)	281
c) Orzeczenia o sprawowaniu władzy rodzicielskiej w szczególnych sytuacjach faktycznych rodziców	282
3. Piecza zastępcza	284
§ 28. Stosunki między rodzicami a dzieckiem niezależne od władzy rodzicielskiej	291
I. Nazwisko dziecka	291
1. Nazwisko dziecka małżeńskiego	291
2. Nazwisko dziecka pozamałżeńskiego	292
a) W razie uznania ojcostwa	292
b) Sądowe ustalenie ojcostwa	293
c) Dziecko o nieustalonym ojcostwie	293
d) Dziecko nieznanymi rodziców	294
II. Imię dziecka	294
III. Płeć	294
IV. Wzajemny obowiązek pomocy	295
V. Kontakty z dzieckiem, osobista styczność z dzieckiem	296

Rozdział VIII. Przysposobienie	301
§ 29. Pojęcie, funkcja społeczna i charakter prawny	302
I. Pojęcie	302
II. Funkcja	302
III. Charakter prawny	303
IV. Standard międzynarodowy	304
§ 30. Przesłanki przysposobienia	305
I. Przesłanki po stronie przysposobionego	306
1. Małoletność	306
2. Życie	307
3. Zgoda małoletniego	307
II. Przesłanki po stronie przysposabiającego	308
1. Wyrażenie woli przysposobienia	308
2. Różnica wieku	308
3. Pełna zdolność do czynności prawnych	309
4. Kwalifikacje podmiotowe	309
III. Inne przesłanki	309
1. Zgoda rodziców	310
2. Adopcja zagraniczna	312
§ 31. Rodzaje przysposobienia i ich skutki	313
I. Przysposobienie pełne rozwiązywalne	314
1. Powstanie stosunku rodzicielskiego	314
2. Imię i nazwisko	315
3. Stan cywilny	316
II. Przysposobienie całkowite	316
1. Anonimowość i nierozwiązywalność	316
2. Nowy stan cywilny	317
3. Niedopuszczalność przywrócenia pierwotnego stanu cywilnego przysposobionego	317
4. Zmiana nazwiska	318
5. Zakaz przysposobienia pasierba	318
6. Dziedziczenie	318
III. Przysposobienie niepełne	318
§ 32. Ustanie stosunku przysposobienia	320
I. Przyczyny ustania (wygaśnięcia) stosunku przysposobienia	320
II. Przesłanki rozwiązania przysposobienia	321
1. Ważne powody	321
2. Dobro dziecka	322
III. Skutki rozwiązania przysposobienia	323
1. Stan cywilny	324
2. Władza rodzicielska	324
3. Prawa spadkowe	325
4. Obowiązek alimentacyjny	325
Rozdział IX. Obowiązek alimentacyjny	327
§ 33. Pojęcie i funkcja obowiązku alimentacyjnego	328
I. Pojęcie	328
1. Uwagi ogólne	328

2. Źródło obowiązku alimentacyjnego	328
3. Charakterystyka prawna	329
II. Funkcja	332
III. Standard międzynarodowy	333
§ 34. Zakres podmiotowy i kolejność obowiązków alimentacyjnych	334
I. Krąg osób uprawnionych i zobowiązanych	334
1. Krewni	334
2. Przynależność	334
3. Powinowaci	334
4. Małżonkowie	334
5. Inne osoby	335
II. Kolejność	335
§ 35. Przesłanki i treść obowiązku alimentacyjnego	337
I. Przesłanki powstania roszczenia	337
1. Przesłanki podstawowe wszystkich roszczeń	338
a) Stan potrzeby – niedostatek	338
b) Możliwość wykonania	339
2. Przesłanki w odniesieniu do niesamodzielnego dziecka	340
3. Przesłanki obowiązku między rodzeństwem	342
4. Przesłanki obowiązku między powinowatymi	342
a) Roszczenie pasierba	343
b) Roszczenie ojczyma i macochy	343
5. Niegodność alimentacji	343
II. Treść i zakres obowiązku alimentacyjnego	344
1. Treść	344
2. Zakres	345
3. Funkcja świadczeń socjalnych	347
§ 36. Wykonanie obowiązku alimentacyjnego i ochrona roszczeń	350
I. Wykonanie obowiązku alimentacyjnego	350
1. Sposoby wykonania świadczenia	350
a) Płatność w gotówce	351
b) Osobiste starania	351
2. Obowiązek wspólny kilku zobowiązanych	352
3. Rola umowy dotyczącej obowiązku alimentacyjnego	353
II. Ochrona roszczeń alimentacyjnych	354
1. Ochrona realnej wartości zasądzonych alimentów	354
a) Zmiana stosunków gospodarczych	354
b) Zmiana stosunków	355
2. Zabezpieczenie wykonania obowiązku	355
a) Obawa niewykonania obowiązku	355
b) Normy proceduralne	356
c) Egzekucja alimentów	357
§ 37. Wygaśnięcie obowiązku i przedawnienie roszczenia	358
I. Wygaśnięcie	358
II. Przedawnienie	359
1. Przedmiot przedawnienia	359
2. Bieg przedawnienia	360

Część trzecia. Prawo opiekuńcze	363
Rozdział X. Opieka	363
§ 38. Wprowadzenie	363
I. Zagadnienia terminologiczne	363
II. Cel i charakter prawny opieki	364
III. Cechy prawa opiekuńczego	365
1. Powszechność	365
2. Wyłączność sądu opiekuńczego	365
3. Dobro osoby poddanej opiece	366
IV. Organy opieki	366
§ 39. Opieka nad małoletnim	367
I. Ustanowienie opieki	367
II. Ustanowienie opiekuna	368
1. Wybór postaci opieki	368
2. Wybór osoby opiekuna	368
3. Objęcie opieki	370
III. Sprawowanie opieki – piecza opiekuńcza	371
1. Treść opieki nad małoletnim	371
2. Piecza nad osobą dziecka	371
3. Piecza nad majątkiem	373
4. Reprezentacja	374
5. Odpłatność i osobiste sprawowanie opieki	375
6. Odpowiedzialność opiekuna	376
IV. Nadzór nad sprawowaniem opieki	376
V. Zwolnienie opiekuna	377
VI. Ustanie opieki	378
1. Przyczyny ustania opieki	378
2. Skutki ustania opieki (zwolnienia opiekuna)	379
a) Zwrot majątku	379
b) Rachunek końcowy	380
c) Pilne sprawy	380
d) Przedawnienie roszczeń	380
§ 40. Opieka nad całkowicie ubezwłasnowolnionym	380
I. Cel i ustanowienie opieki	380
II. Swoiste unormowania opieki nad ubezwłasnowolnionym	382
III. Ustanie opieki	383
Rozdział XI. Kuratela	385
§ 41. Pojęcie i funkcje kurateli	385
I. Pojęcie	385
II. Funkcje	386
§ 42. Typy i rodzaje kurateli	387
I. Typ kurateli trwałej o znacznym zakresie pieczy	387
1. Kuratela dla osoby częściowo ubezwłasnowolnionej	387
2. Kuratela dla osoby ułomnej (niepełnosprawnej)	388
II. Typ kurateli z ograniczonym zakresem pieczy	390
§ 43. Ustanie kurateli	392
Indeks rzeczowy	393